

Krulik Zoltán-életútinterjú

Készítette: Papp Máté

A beszélgetés időpontja: 2016. szeptember, Doktor Zsivágó kávéház, Budapest
Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Papp Máté:

Most jöttél vissza Pannonhalmáról, a szokásos „alkotói szabadságodról”. Ezúttal mivel foglalkoztál?

Krulik Zoltán:

Nem Pannonhalmán voltam, bár korábban valóban évente legalább egyszer elutaztam a régi alma materbe hasonló célból. Többet járok mostanában Bakonybélbe, mert ott intimebb környezetben tudok dolgozni a bencés „Ora et Labora” szellemiség jegyében. Tehát nemcsak elvonulok a dübörgő pesti élettől és meditálok – ami nálam a termékeny semmittevással szinonim –, hanem komponálok is. Pár éve a Borostyánkútnál lévő keresztút felújításért koncerteztünk – Hobóval¹, Bródy Jánossal² és másokkal játszottunk együtt –, akkor jártam ott először; ott is aludtunk a kolostorban, úgyhogy volt idő megismerkedni a szerzetesekkel, köztük Ábel atyával, a perjellel, Anzelm testvérrel pedig még Pannonhalmán barátkoztam össze. Az ottlétem többnyire egy-egy Makám-lemezanyagra³ való felkészülést jelent vagy valamilyen színházi munka előkészületeit. Most a debreceni Vojtina Bábszínház felkérésére írtam zenét az *Álomszövő Pendula* című darabhoz, a holnap induló legújabb Makámos stúdiófelvételből pedig egy szerelmi tematikájú lemez készül majd.

Papp Máté:

Ha jól tudom, egy személyes emlékekre épülő novellafüzéren is dolgozol egy ideje.

Krulik Zoltán:

Talán Horatiustól olvastam, hogy kilenc évig rejteged, amit írtál – ezt felírtam akkor magamnak, és lassan már közeledek a kilencedik évhez. Több „bűnös” is van a dologban: az egyikük Jász Attila, az Új Forrás főszerkesztője, a másik Mártonffy Marcell, irodalomtörténész, akiknek megmutattam az első rövid írásaimat. Arra biztattak, hogy kerekítsek ezekből egy nagyobb terjedelmű prózát. Szóval már olyan hat-hét éve írom az anyagot, ami voltaképpen egy zárt intervallumú elbeszélés, a születésemtől a kamaszkorom végéig tart, egészen pontosan addig, amikor a gimnázium után elvittek katonának. A bugyor tehát adott, csak az emberben hektikusan törnek ugye fel az emlékek. Mikor írás közben belemászol, leereszkedsz és alámerülsz a múlt kútjába, olyan emlékeket tudsz felhozni, amikre nem is gondoltál harminc-negyven évig. Meglehetősen abszurdak és szürreálisak ezek a történetek; a helyszínük főleg a tatabányai Turul-szobor alatti vidék, ahol az ötvenes évek elején, a szocreál korszak előtt még szántóföldek voltak. A szöveg véglegeshez közelítő állapotáról Tarján Tamás irodalmártól is építő jótanácsokat kaptam.

Papp Máté:

Érdekes, a dalszövegeidből kiindulva azt gondolná az ember, hogy biztosan falun nőttél fel...

¹ Földes László „Hobo” (1944) bluesénekes, dalszerző, előadóművész. A Hobo Blues Band alapítója.

² Bródy János (1946) dalszövegíró, zenész. Az Illés zenekar alapító tagja.

³ Az eleinte kortárs instrumentális kamarazenét játszó Makám együttes 1984-ben alakult, Krulik Zoltán vezetésével.

Krulik Zoltán:

Nem igaz, de valahol mégiscsak az, mert Újváros határán kezdődött a hegy, az erdő, a mező, a rét, amelyek mindennapi játékterepeink voltak, a túloldalon két kis faluval. Én a harmadikban, Felsőgallán születtem, a Kálvária-hegy oldalában. A Kálvária utca 12. szám alatt pár évig éltünk a családdal a születésem (1951) után, a Rákosi-rendszer legvadabb időszakában. Ezzel együtt nagyon szép volt a gyerekkorom, amit főleg a családi fészeknek, szüleimnek-nagyszüleimnek köszönhetek, másrésről a szomorúság is gyakorta meglátogatott, hogy más vagyok, mint a többiek, amit akkoriban azért éreztem elsősorban, mert szemüveget viseltem. Ironikusan szoktam emlegetni, hogy Rákosi pajtásnak is köszönhetem, hogy háromgenerációs családban nőhettem fel. Ávós karhatalmi segédlettel lakoltattak ki minket hároméves koromban, ezért kényszerűségből anyai nagyszüleimhez kerültünk. A hétvégi látogatások így intenzív, napi kapcsolattá alakultak. Rengeteg mindent tanulhattam tőlük. Gyakorlatilag a nagymamám nevelt, amíg a szüleim dolgoztak, és nagyapa, aki ötvös-rézműves volt. 1958-ban ő restaurálta a háborúban megsérült Turul-émlékművet.

Papp Máté:

Voltak a felmenők közül, akik zenével foglalkoztak? Mik voltak az első zenei élményeid?

Krulik Zoltán:

Apai nagyapám, Krulik Mihály nagycsaládos ember volt: apámék tízen voltak testvérek – hárman meghaltak csecsemőkorukban, a legidősebb fiú pedig az I. világháború végén pusztító spanyolnáthában –, végül hatan maradtak. Az akkori Osztrák-Magyar Monarchia területén Erdélybe vándorolt a lengyel ifjú, s ott vett feleségül egy erdélyi szász lányt, Galler Jozefát. Amerikában élő rokonok csábították őket, s küldték nekik a hajójegyeket. Aranyágon volt az utolsó lakhelyük, mielőtt elindultak két gyerekkel a hamburgi kikötőbe. Fel is szálltak a hajóra, de a várandós nagymamám – aki azt hiszem, éppen édesapámat várta – féltette a babát a hullámozó tengeren való hánykolódástól és megkérdezte a kapitányt, hogy meddig tart az út a túlpartra. Megmondták neki, ő pedig volt annyira kardos asszonyosság, hogy kiharcolta: szálljanak le a hajóról. Így két gyermek Németországban született, egyikük az édesapám volt. Utána Rzeszów következett, nagyapám szülővárosa, majd Galíciába mentek, végül Magyarországon kötöttek ki. Máig őrzöm a magyar állampolgársági bizonyítványukat. Sajnos Mihály nagyapámat nem ismertem, mert 1935-ben egy mérgezésben meghaltak Jozefa nagyanyámmal együtt, de azt tudom, hogy klarinétozott; a családi legendárium része, hogy reggelente zeneszóval ébresztette a gyerekeit. Én is megszerettem ezt a hangszert, a zenekarban gyakran használjuk.

Az első zenei élményben akkor részesültem, amikor anyám hat évesen beíratott a zeneiskolába, ahol sok hasonló apróság között találtam magam egy nagy teremben, ahol mindenki primán énekelt, szolmizált – főleg a lányok – engem kivéve, de a sarokban álló fekete zongora a millió billentyűjével elkápráztatott. Anyám álma volt egyébként, hogy zongorázzak, amit ellenkezés nélkül elfogadtam, bár vágyakoztam a többiek közé is, akik kint az udvaron rúgták a labdát. Az első sikereket hetedikes koromban értem el, amikor nyári napokon, a kitért ablak mellett játszogattam. Volt a szomszédban egy szép fekete hajú görög lány – az ötvenes években Tatabányán sok görög menekült élt, akik közül többen végleg itt maradtak –, Vanginak hívták; ő kérdezte, hogy tudom-e a *Non Ho L'Etát*, ami egy olasz sláger volt, fülbemászó dallammal, s a rádióban szólt mindig. Persze hogy másnapra megtanultam.

Akkoriban már a Beatles-lemezek is eljutottak a városunkba, a könyvtárban volt egy lemezjátszó. Ha jól emlékszem, *A Hard Day's Night* volt az első, ami igazán megtetszett.

Ehhez kapcsolódik egy másik „zenei” élmény is. Az énektanárnőnk huszonvalahány évesen, szerintem egyenesen a főiskola padjából került hozzánk. Tar Ilonának hívták, abszolút a szolid divat ellen öltözködő nonkomformistaként miniszoknyában és túsarkú cipőben jött órát tartani. Mindamellett, hogy a kötelező tananyagot leadta, magával hozta a táskalemezjátszóját fekete Beatles-korongokkal. Énekelt a lemezzel együtt, táncolt önfeledten, szóval ez egy nagyon komoly emlék... Ma ez persze nem olyan meglepő, de akkor 1964-et írtunk.

Papp Máté:

És a népzene? Már kisgyerekként is érdekelt?

Krulik Zoltán:

A népdal annyira benne volt az iskolai oktatásban, hogy a mozgalmi énekek mellett az volt a legfontosabb. De én a *Mint a mókus fenn a fánt* is szerettem, már csak azért is, mert a felvonulásokon, a futballpályán a május elsejei rendezvényeken a lányok kezét is meg lehetett fogni ilyenkor menetelés közben. Vasárnaponként a felsőgallai templomba jártunk kiskoromban, később Újvárosból busszal Bánhidára, majd Alsógallára, ezért a templomi éneklés, a gregorián dallamok is megmaradtak bennem.

Az egyházzene pedig továbbkísérte a gimnáziumi éveket, mert mikor Pannonhalmára kerültem a bencésekhez, én lettem az osztály orgonistája. Én kísértem az osztálymiséket, később pedig a Boldogasszony kápolnában is játszhattam a litániákon. Szigeti Kilián – aki a pannonhalmi monostor és iskola zenei igazgatója volt – megengedte, hogy a bazilika orgonáján is gyakoroljak. Az ő szobája közvetlenül a bazilika mellett volt, hallotta mindig, amikor játszottam, és az egyik alkalommal megkérdezte: „Fiúcska, fiúcska, jól hallottam, hogy nem csak szent dallamokat játszott?” Talán a *Gyöngyhajú lány*⁴ bevezetője volt, amit kifülett. A hatvanas-hetvenes években az orgona a rockzene egyik alaphangszere volt ugyanis.

A Boldogasszony kápolna egy manuálos orgonája igen közel került a szívemhez. A felső pentaton sor billentyűzete fehér volt rajra, az alsó diatonikus sor pedig fekete, vagyis pont fordítva, mint a zongorán. Főleg a májusi litániák hangulatára emlékszem, amikor a faluból érkező kántáló asszonyokkal telt meg a kis templom. A Hungaroton⁵ sok felvételt készített ezen a különleges hangú barokk orgonán.

Az osztálymiséken harmóniumon játszottam, aminek a fújtatója pedállal működött. Amúgy Kilián atyától is tanultunk népdalokat a gimnáziumi énekórákon, a kóruspróbákon pedig gregorián énekeket. Mindjárt az elején bekerültem a kórusba. Kilián atya az érkezésünk utáni első napon a nagyteremben válogatta ki az énekes utánpótlást: még nem tudta a neveket, de odaszólt mondjuk, hogy „a hatodik sorban, balra, a vörös hajú fiúcska kimehet” – olyan puskamikrofonszerű füle volt, hogy rögtön meghallotta, hogy ki énekel hamisan. Körülbelül tízen maradtunk, akik csatlakozhattak a felsőbb évfolyamosokhoz. Nemcsak a vasárnapi miséken énekeltünk, hanem egyéb jeles alkalmakkor is.

Délutánonként, a szabadidőben már gitározgattam is. A gimnázium alagsorában volt három vagy négy zongoraterem, ott lehetett vadulni. Volt egy – talán Steinway – hangversenyzongora is abban a Telekiről elnevezett teremben, ahol a kórustagok válogatása is zajlott. Az első napokban valahogy betévedtünk a teraszról és megtaláltuk ezt a gyönyörű hangszert. A Filharmónia szervezésében, havonta egyszer ezen a zongorán játszottak a

⁴ A *Gyöngyhajú lány* az Omega zenekar egyik legnagyobb slágere. A zenéjét Presser Gábor szerezte, a szövegét pedig Adamis Anna írta.

⁵ A magyar állam 1951-ben hozta létre a Magyar Hanglemezgyártó Vállalatot (MHV), amely egy idő után a Hungaroton márkanevet kezdte használni a lemezek terjesztésekor. 1965-től Bors Jenő lett a vállalat igazgatója.

fővárosból érkező művészek, emlékszem például Antal Imrére,⁶ akinek – valamilyen baleset folytán – később fel kellett hagynia az előadóművészi pályával.

Hát elájultunk, rögtön felnyitottuk a hangszer fedelét, hogy még hangosabb legyen, és a *Felkelő nap házat*⁷ üvöltöttük. Egyszer csak kulcscsörgés hallatszott és kinyílt a folyosó felőli ajtó, belépett egy szemüveges, aszketikus arcú ember – később kiderült, hogy ő az igazgatóhelyettes és főprefektus –, Otmár atya, akinek olyan tekintélye volt, hogy rögtön elcsendesedett az ebédlő, ha megjelent. Ámuldozva hallgatta, hogy hogyan kerültünk ide, aztán a két emelettel lentebbi zongorákhoz irányított, mondván, azokat nyugodtan püfölhetjük. Úgyhogy ott lent váltottuk a világot évekig, név nélküli, alkalmi zenekarokkal.

Papp Máté:

Gondolkodtál akkoriban egy komolyabb zenekaron is?

Krulik Zoltán:

Nem voltak ilyen ambícióim, akkor még leginkább rajzoltam és verseket írtam. A zenekarosdi akkor kezdődött, amikor 1971-ben leszereltem és Budapestre jöttem.

Papp Máté:

A hetvenes évek eleje a Kex⁸ időszeke.

Krulik Zoltán:

A Kex pont 1971-ben bomlott fel, de azért tudok róla nyilatkozni, mert jó párszor hallottam őket az Ifiparkban,⁹ egy-egy budapesti osztálykirándulás alkalmával. A napközbeni programok és a szállás elfoglalása után – általában a pesti osztálytársainknál aludtunk ilyenkor – este elmentünk az Ifiparkba, például Kexre. A Kex-dalok elkezdtek folklorizálódni, vagyis fű-fa-virág énekelte őket, így a „*Nincsen apám, se anyám...*” kezdetűt is, aminek a „*Hej tulipán, tulipán*” című népdal az alapja. Ezt a *Tiszta szívvel* című József Attila-verset a Sirius¹⁰ is átvette, Orszácky Jackie-nek – akkor még Miklós – is a legmélyéből jött a dal, később még inkább, mikor már Ausztráliába szakadt emigránsként énekelte. De nagyon sok élmény ért még a hazai rockzene avantgárd vagy progresszív kísérletein kívül is. Az Illés–Omega–Metro hármashól az Illés dalait szerettem, meg az Omegától bizonyos számokat, főleg amiket Presser Pici,¹¹ az orgonista jegyzett.

Papp Máté:

„Rendes szakmát” nem is tanultál, mielőtt zenésznék álltál?

Krulik Zoltán:

De, a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola hallgatója voltam. A polgári családok klasszikus elvárása volt, hogy legyen egy diplomája az embernek, ezért lettem villamosmérnök. Akkor még egyházi iskolából – így Pannonhalmáról – nem lehetett a

⁶ Antal Imre (1935–2008) televíziós személyiség, konferanszié. A *Szeszélyes évszakok* című szórakoztató tévésorozat emblematikus műsorvezetője.

⁷ Az eredeti címén *The House of the Rising Sun* című dal egy tradicionális amerikai folkszerzemény, amit 1964-ben a The Animals zenekar feldolgozása tett világhírűvé.

⁸ A Kex együttes mindössze három évig (1969–1971) működött, de legendája máig él.

⁹ A főváros kultikus szórakozóhelye, a Budai Ifjúsági Park 1961-ben nyílt meg, és a fiatalok közkedvelt koncerthelyszíné lett. (Ld. Krulik Zoltán visszaemlékezését a *Volt egyszer egy Ifipark...* című, a Várkert Bazárban rendezett tárlat összefoglaló kötetében.)

¹⁰ A Sirius 1970-től 1973-ig tartó működése alatt sajátos hangzásvilágú progresszív rockzenét játszott. Frontemberük, Orszácky „Jackie” a zenekar felbomlása után Ausztráliába költözött.

¹¹ Presser Gábor (1948) zeneszerző, zongorista, énekes. Az LGT alapító tagja.

bölcsészkarra jelentkezni. Egy percet sem dolgoztam a szakmában, bár felvettek volna egy gyárba főenergetikus-helyettesnek. Végigvittek az üzemcsarnokokon, nagyon módszeresen az egész komplexumon át, én meg egyre jobban mentem össze, süllyedtem el... Mire visszaértünk az irodába, egyből kértem egy hónap fizetés nélküli szabadságot, felültem az első vonatra és elutaztam Balatonra. Amikor visszajöttem, mondtam hogy meggondoltam ezt a dolgot, nem szeretnék mégsem főenergetikus-helyettes lenni. Képzelheted, anyámék hogy örültek...

Volt még egy vargabetűm a Kádár-korszak abszurdja miatt: annyira nem volt akkoriban pedagógus az országban, hogy amikor a villamosmérnöki diplomámmal bekopogtattam egy falusi általános iskolába, hogy politechnikát tanítanék, a direktor azzal fogadott, hogy náluk magyartanárban van hiány. Olyan tanárim voltak Pannonhalmán – Szabó Flóristól, Söveges Dávidon át Sámson Edgárig –, hogy magyarból egyetemi szintű képzést kaptunk. Szegény József Attila nem lehetett magyartanár, én meg így lettem. Beiratkoztam Egerbe a Tanárképző Főiskolára, ami akkor Ho Shi Minh nevét viselte. A felvételinél már nem az érettségimet kérték, hanem a főiskolai diplomámat. Amikor pár hónap múlva – nyilván lekádereztek – kiderült a minisztériumban, hogy egy volt pannonhalmi diák tanítja a magyar irodalmat Tárnok Ófaluban, sofőr vezette fekete Mercedesszel maga a miniszter-helyettes érkezett és látogatta meg egy órát. Úgy tudom, órát látogatni akkor is csak előre bejelentve lehetett, legalábbis papíron. Szegény igazgatóm, magán kívül volt a félelemtől. Nyilván szarvashibát követett el. Nem lett ügy a dologból, mert tetszett az óra a miniszter-helyettesnek, legalábbis így mesélte az igazgató. Közben én már tanultam szitározni Kozma Andristól,¹² Mosóczi Andrásról pedig gitárleckéket vettem.

Papp Máté:

A szitár hogy került a kezébe?

Krulik Zoltán:

A 100 Folk Celsius¹³ – akik akkor még Crosby, Stills, Nash (and Young)-számokat¹⁴ énekeltek négy szólamban – gitárosának a lakásán láttam meg a számomra ismeretlen hangszert a falon. Nem ismertem még Ravi Shankart,¹⁵ sem a Banglades-filmet,¹⁶ amiben játszott, de ahogy megpengettem a hosszú húrt, az az egy hang magával ragadott. Felsejlett, hogy George Harrisont is láthattam fényképeken szitárral az ölében, és ma már tudom, hogy a Rolling Stones *Paint It Black*-dallama attól az elektromos gitár-szitár unisonótól¹⁷ olyan különös hangzású. Elkezdtem megismerkedni az észak-indiai klasszikus zenével Kozma Andris révén, s szerencsémre találtunk egy olyan hangszerészt, aki balkezesre alakította át az Indiából érkezett hangszeremet. Évekig jártam hozzá, egy idő után viszont el kellett dönteni, hogy az indiai zenét választom élethivatásul, vagy járom a magam útját. Verseket írtam, festettem, rajzoltam, komponálni kezdtem. Minden érdekelt. Végül a zene és a saját út mellett döntöttem.

Papp Máté:

Az első zenekarod mégis egy versmegzenésítő duó lett, tehát megmaradt azért az irodalmi vonal is.

¹² Kozma András (1952) szitárművész.

¹³ A 100 Folk Celsius country zenét játszó zenekar. Számos népszerű gyerekdal (*Paff, a bűvös sárkány, Miki Manó*) fűződik a nevékhöz.

¹⁴ Egyedi énekhangzású folk-rock szupergrupp, a hatvanas évek amerikai ellenkultúrájának, valamint a „woodstocki generációnak” egyaránt fontos zenekara.

¹⁵ Ravi Shankar (1920–2012) világhírű szitárművész.

¹⁶ The Concert of Banglades (rendező: Saul Swimmer, közreműködő: George Harrison és Ravi Shankar), 1972.

¹⁷ Ugyanazon dallam több hangszer, vagy énekhang által egy időben való megszólaltatása.

Krulik Zoltán:

Igen. Rengeteg ismeretlen vagy csak hallomásból ismert költő és költőnő kötetét találtam a könyvesboltok polcain a klasszikusokon kívül. Pilinszky nagyon megragadott, de Nagy László, Nemes Nagy Ágnes is, és még sorolhatnám. Aztán Petrinek a *Körülírt zuhanás* című kötete! Sok mindent megzenésítettem: József Attilát, Szabó Lőrincet. Utassy József *Zúg márciusának* egyik feldolgozását a Kandón játszottuk az egyik tanárommal, akit kirúgtak onnan ezért a dalért egy március 15-i illegális, vagyis nem hivatalos pinceklubbeli megemlékezés után.

Később elvitettem a verseimet Petrinek, aki hosszú elemzést írva bírálta meg azokat, de bátorított is. Kihajítottam, elégettem, őket, egy kivételével, amit megdicsért. Ez a *Húgom játéka*, ami végül bekerült a *Legolcsóbb mozi* című kötetembe, amely az Új Forrás Könyvek-sorozatban jelent meg.

Ugyanakkor a zenés versek tényleg érdekelni kezdtek. Ebben nagy szerepe volt a Gryllus-testvérek, Radványi Balázs és Dabasi Péter alkotta kvartettnek, a Kalákának.¹⁸ Akusztikus hangszereken játszottak, erősítés nélkül, ami szokatlan volt a rockzenei koncertek után. A legkülönbébb kultúrákból származó népi és klasszikus hangszereik voltak, és több szólamban énekeltek József Attilát, Weöres Sándort, Nagy Lászlót, Kiss Annát. Ma is el tudnék énekelni a repertoárjukból négy-öt dalt, a *Tudod, hogy nincs bocsánatot* biztosan.

Divatszámra ment akkoriban a versmegzenésítés, ami azonban a többség számára zsákutcának bizonyult. Mi is abbahagytuk egy idő után a Szélkiáltót.¹⁹ Inkább kamarazenében kezdtünk gondolkodni Sziszivel, a duó másik tagjával: oboát, nagybögőt, tablát szerettünk volna a két gitár mellé. Szalai Petivel²⁰ akkoriban ismerkedtem meg, a Toldy gimnáziumba járt, tizenöt évesen papírhengerekre feszített celofánt ütögetett. Magyaráztam neki, hogy ez olyan, mint a tabla, és bemutattam őt Kozma Andrásnak. A C.S.Ö. (Creatív Stúdió Öt) nevű kísérletező formációnkban már ő is játszott, mellette Juhász Endre oboázott, Bencze László bögözött, Szilágyi Attila és jómagam pedig gitároztunk. Egy időben Roskó Gábor²¹ volt az oboista a zenekarban, aki később neves képzőművész lett.

Nagy hatással volt rám Sebő Ferenc²² is, aki szintén énekelt verseket, és akit többek között Zolnay Pál *Fotográfia*²³ című filmjéből ismertem. A filmrendezők közül Fellini, Bergman és Antonioni világa állt hozzám a legközelebb. Utóbbi filmnovelláit pannonhalmi hittantanárom, Tarnai Brúnó adta a kezembe. Főleg a *Nagyítás*²⁴ volt számomra elementáris élmény, ami az életérzést, a korszellemet olyan szinten tükrözte, hogy attól egy tizennyolc éves, a katonaság kötelékeitől megszabadult fiú teljesen elájult. Biztosan nem tudtam volna róla mondani három-négy épkézláb mondatot, de abban benne volt az egész hatvanas, hetvenes évek teljes valójában, filozófiai síkon is, nem csak a Yardbirds tomboló, gitártépő akciójában.²⁵

Itthon Jancsó²⁶ volt a legtermékenyebb rendező, minden filmjét láttam. Egyikben szerepeltünk is a nyolcvanas évek elején. Aztán jött a *Szindbád*²⁷ és mindent vitt, de Huszárik

¹⁸ A Kaláka 1969-ben alakult a versmegzenésítő műfaj úttörőjeként.

¹⁹ A Szélkiáltó duó két tagja: Krulik Zoltán (ének, gitár) és Szilágyi Attila „Szizsi” (ének, gitár).

²⁰ Szalai Péter (1962) magyar tabljátékos.

²¹ Roskó Gábor (1958) képzőművész, grafikus.

²² Sebő Ferenc (1947) népzeneész, zeneszerző, a hazai táncművészet egyik elindítója.

²³ Zolnay Pál (1928–1995) 1973-as filmje (szereplők: Iglódi István, Zala Márk; zene: Sebő Ferenc).

²⁴ Michelangelo Antonioni 1966-os filmje, amely Julio Cortezár egyik novellája alapján készült.

²⁵ A Yardbirds a hatvanas évek gitártechnikáinak úttörője volt, itt kezdte pályáját Eric Clapton, Jeff Beck és Jimmy Page is.

²⁶ Jancsó Miklós (1921–2014) kétszeres Kossuth-díjas és Balázs Béla-díjas filmrendező.

²⁷ Huszárik Zoltán (1931–1981) 1971-ben készült filmjének forrásai Krúdy Gyula írásai voltak.

korábban már a kisfilmjeivel is elvarázsolt. Szerettem Szabó Istvánt²⁸ is, akiről később tudtam meg, hogy tatabányai – az édesapja orvosként gyógyította a családom tagjait. Annyi mindenki van még: Makk Károly,²⁹ vagy Bódytól az *Amerikai anizs*.³⁰ A korszellemhez még annyit, hogy nem volt a levegőben ez az urbánus-népi ellentét egyáltalán, legalábbis számunkra – ha ment is a legszűkebb páholyokban –, szóval szerethettük Nagy Lászlót és Pilinszkyt egyszerre.

Pilinszkyről jut eszembe: tőle is játszottunk pár verset Sziszivel. A bakonyoszlói Váza-táborban ott volt vagy ötven fiatal hűrtépő együttes és szólista, kijött a Magyar Rádiótól egy stáb és bejelentették, hogy mindenkivel készítenek felvételt. Repesett a szívünk, nagy dolog volt a rádióban szerepelni. Vártunk mi is a sorunkra: már csak négyen voltunk, már csak hárman, aztán mi maradtunk egyedül, mikor is Pogány György³¹ szerkesztő közölte, hogy minket nem vesznek fel, mert Pilinszky János nem kívánatos a Magyar Rádióban. Előhúztam a kötetét – de hát itt van, most jelent meg! – Lapozz a végére – felelte –, mi van ott hátul, hány példányban jelent meg? 5000? – látod, a rádióban ötvenezren, ötszázezren, millióan hallgatnák...

Papp Máté:

A sokszor hangoztatott ellentét helyett most a népi-urbánus párhuzamot említetted. A táncházmozgalom és a beatforradalom is tulajdonképpen egy töről fakad. A koncerteken kívül jártál táncházazni is?

Krulik Zoltán:

A táncházmozgalomba nem kerültem be, nem mintha irritált volna vagy bármi, sőt, a „Kis Csoóriékát” – így hívtuk a Muzsikás³² együttest – szerettük nagyon, a széki muzsikát ők hozták be a határon túlról. Az igazság az, hogy mindig kétfalás voltam, a fociban is, a táncban is. A Székesfehérvári Dalos Találkozóra jártunk a duóval, bár soha nem nyertünk semmit, mert nem a vonalas, rendszernek tetsző verseket vittük. Maróthy János zeneesztéta volt az egyik zsűritag, szaktekintélynek számított, fejből vágta a József Attilákat, imponált nekünk. Valamiért felfigyelt ránk, de már a C.S.Ö.-korszak elején, amikor egy ilyen átmenet volt a Szélkiáltó duó és a C.S.Ö. között. „Ahogy a vad, ősi erők szétzúzzák a polgári finomkodó pilinckázást” – valami ilyesfélét mondott dicséretképpen. Akkor már pick-up-os citerát használtunk Wah-pedállal! Megerősödtek bennem a vágyak, hogy hagyjuk ezt a dalformát (akkor még nem tudtam, hogy az életem második felében újra művelni fogom), és ez több szinten meg is erősítettett.

Ezen a dalostalálkozáson eleve abszurd volt amúgy szöveg nélkül megszólalni, kaptunk is Boros Lajostól³³ rendesen. Ő volt a konferanszié, ma úgy mondanák moderátor. Lantos Ivánnak³⁴ azonban megtetszettek a C.S.Ö.-darabok. Fölvívott magához és a kezembe nyomott egy fekete bakelitlemezt, az volt ráírva, hogy Oregon.³⁵ Ez egy hihetetlen jó zenekar volt, oboa, tabla, szitár, gitár meg nagybőgő... Épp mint a mi felállásunkban. *Winterlight* volt

²⁸ Szabó István (1938) Oscar- és Kossuth-díjas filmrendező, a Nemzet Művésze.

²⁹ Makk Károly (1925) Kossuth- és Balázs Béla-díjas filmrendező.

³⁰ Bódy Gábor (1946–1985) 1975-ös filmje a Balázs Béla Stúdióban készült.

³¹ Pogány György (1951) mérnök, újságíró, rádiós szerkesztő. Jelenleg a Civil Rádiónál dolgozik.

³² Az 1973-ban alakult Muzsikás alapító tagjai: Csoóri Sándor, Éri Péter, Hamar Dániel, Sipos Mihály

³³ Boros Lajos (1947) zenei szerkesztő, műsorvezető, rádiós. 1977-től 1984-ig a KISZ Központi Művészegyüttes „Folkpódiumának” művészeti vezetője volt.

³⁴ Lantos Iván (1949) népzeneész, népzenekutató.

³⁵ Az 1970-ben induló Oregon együttes nagy hatást gyakorolt a hetvenes-nyolcvanas évek kísérletező dzsesszenéjére, illetve a későbbi világzenei vonulatra.

a lemez címe, kultikus tárgyam lett, aztán koncerten is láttam őket, többször is játszottak Magyarországon, a Szegedi Jazz Napokon³⁶ többek közt.

Papp Máté:

Az autentikus népzenei játszó együttesek mellett feltűntek az úgynevezett fúziós folkzenét dzsesszes beütéssel játszó zenekarok is a Vízöntőtől a Gépfolklorig. Nyilván ez az irány vonzó volt számodra is.

Krulik Zoltán:

Nagy rajongója voltam a Kolindának,³⁷ amit a Kalákából kivált Dabasi Péter alapított Lantos Ivánnal. Tegnap hallgattam meg a hetvenes évek végén Párizsban kiadott lemezüket, világszínvonalú ma is. Iván 1980-ban disszidált Franciaországba, előtte egy évig zenéltünk együtt, utána pedig négy évet Péterrel. Fontos előképek és nevek ők, a mestereimnek tekintem őket. A szintén 1980-ban Párizsba disszidáló Zsigmondi Ági megfordult a C.S.Ö.-ben is, egy kalózfelvétel őrzi az énekét, fuvolajátékát. A Kolinda 1978-ban felbomlott és 1980-ban alakult meg a közös zenekarunk Péterrel, a Makám és Kolinda, aminek ezért lett ilyen ösvér neve, mert az Interkoncerttől jelezték, hogy egy ilyen világhíres nevet nem szabad sutba dobni, ráadásul Péter volt a jogörökös, mert a többiek szinte mind külföldre távoztak. Megkeresett, hogy hallott a C.S.Ö.-ben, alapít egy új zenekart, menjek. Eufória volt!

Papp Máté:

Még egy kicsit visszatérve a dalműfajhoz: Cseh Tamással nem találkoztál az említett dalostalálkozókon?

Krulik Zoltán:

Ő valahogy kimaradt ezekből, szinte külön műfajt képviselt. Úgy találkoztam vele, hogy szintén a hetvenes évek legelején járkáltunk ide-oda, a 25. Színházba³⁸ is, ahol az urbánus értelmiség meg a népi vonal szintén együtt, szimbiózisban volt jelen, ő is idekeveredett valahogy. Már meg nem mondom milyen ismert zenekar volt meghirdetve, totál teltház, nagy várakozás, *...hang fennakad, lehellet megszegik...*, aztán megjelent valaki az előadás előtt és közölte, hogy váratlan betegség miatt a zenekar lemondta a koncertet, majd felkonferálta Cseh Tamást, hogy ő fog helyettük játszani. Mindenki húzogatta a száját, persze, nem ismertük akkor még Tamást, de kijött egy szimpatikus fiú, kicsit sután ácsorgott, aztán egy olyan gyomrost kaptunk tőle, hogy alig tudtunk levegőt venni utána. Azok a dalok... csak kapkodtuk a fejünket, mert azt sem tudtuk, hogy jön ide Shakespeare William, Lee Van Cleef meg a betyárok, de valahogy bele tudtuk élni magunkat az egészbe, őrlődve a saját életünkben és a magyar történelemben. Azt se tudtuk hirtelen, miről van szó, de megéreztek a szelét, a szellemét. Aztán láttuk őt a Jancsó-filmekben is.

Később fel is léptünk együtt Tamással az Új Tükör klubban, ahol Moldova György előadása után következtek a duónkkal, utána pedig ő énekelt. Moldova konferált föl minket cinikus éllel, valami célzást téve az egyházi gimnáziumokra, papokra (honnán tudhatja, morfondíroztam, sose látott... persze, később leesett a tantusz). Lejátszottuk a dalainkat, aztán megjelent Tamás rövid kék matrózkabátban. Szimpatikus, vonzó, szuggesztív figura volt, tarolt is a végén, akkorra már nagyon nagy tábora volt, tele csajokkal. Aztán, mint mondtam,

³⁶ A Szegedi Jazz Napokat a mai napig megrendezik. A rendezvény első szervezője Vági László volt a hetvenes évek elején.

³⁷ A Kolinda 1974-ben jött létre és 1979-ben fejezte be a működését. (Az első három – a Hexagon által kiadott – lemezen, illetve a hozzájuk kapcsolódó koncerteken szereplő zenészek: Dabasi Péter, Kiss Ferenc, Lantos Iván, Zsigmondi Ágnes, Kovács Dóra, Molnár Ferenc, Széll András, Zombori Attila)

³⁸ A 25. Színházat 1970-ben Gyurkó László író, Szigeti László koreográfus és Berek Kati színésznő hívta életre.

egy időre eltávolodtam ettől a dalköltészet-, énekmondó-vonaltól, de újra és újra visszatértem hozzá, manapság is képes vagyok órákig Cseh Tamást hallgatni a Youtube-on. Nagyon jók Bereményi szövegei, ma is élnek, de fontos, hogy Tamás megjelenésével, előadásmódjával egybegyűrva.

Papp Máté:

A ti kísérletező megszólalásmódok és szokatlan, egyszerre visszafogott és intenzív előadásmódok a C.S.Ö.-vel vagy a Makám és Kolindával milyen hatással volt a közönségre?

Krulik Zoltán:

Megoszlottak a vélemények, de a többség nagyon élvezte, különleges etnikus hangszereket használtunk, ami a laikusoknak újdonságként hatott. Az egyetemi ifjúság körében, klubokban voltunk népszerűek, de befértünk a dzsesszfesztiválok műsorába is, bár a mainstream dzsesszisták többnyire lenéztek minket. Nem így az akkori keresők, kísérletezők. Dresch Misi³⁹ azóta is a jóbarátom, akárcsak Grensó István⁴⁰ és Baló Pisti. Szabados György⁴¹ írta a *Café Babel* című lemezünk borítószerzőjét. Binder Károlyt,⁴² Borbély Misit⁴³ ugyan régen láttam, de intenzív kapcsolatban voltunk sokáig, és ezek a szimpátiák, vonzódások nem erodálódnak. Ott vesszük fel a fonalat, ahol tíz éve leejtettük. Szóval a fő bázis az akkori Egyetem Színpad volt, az egykori és a rendszerváltás óta újfent a piaristákhoz visszakerült épület kápolnájában. Közben a Makám és Kolindával külföldre, nyugati top-fesztiválokra is egyre többször eljutottunk.

Papp Máté:

Mi volt az a tipikusan magyar vonás, ami megkülönböztette a muzsikákat az akkor még nem „világzenének” nevezett, de lényegében world music ízű zenék között?

Krulik Zoltán:

A parlando-rubato például, ami olyan mélyen van bennünk, hogy ezt nem lehet tanítani, sem lekottázni. Nagyon érdekes, hogy Nyugat-Európában azért nem tudnak sok mindent lejátszani a magyar zenéből – Bartók bizonyos dolgait sem –, mert valami hiányzik, ami csak itt van meg, amit egy magyar zenész ab ovo tud, és ezek főleg lelki tényezők, de hozzátenném, hogy a nyelvünkől, a magyar nyelv zenéjéből is erednek. Erről ír a már említett Szabados is, aki szintén példaértékű számomra, jártam a koncertjeire a Kassák Klubba. Itthon ez a fajta „világzene” viszont még viszonylag ismeretlen volt, hiszen indiai és balkáni zenei struktúrákat építettünk be a kompozíciókba, jócskán elrugaszkodva az akkori trendektől. Fejtegettem, hogy mitől ilyen erős ez a Kelet felé vonzódás, és természetesen a gyerekkorban találtam támpontokat: az *Ezeregyéjszaka meséit*, Benedek Elek mesekönyveit, amikből otthon lefekvés előtt olvasott anyám. Persze olvasta ő a *Nemo kapitányt* meg a *Pál utcai fiúkat* is, de ezek napközi olvasmányélmények voltak, este, lefekvéskor a perzsa mesék jöttek, könyvekből vagy tekerős vetítőből, a falon megelevenedve. Emlékszem egy ilyen perzsa mesefolyamra: elmegy a ház ura és otthon hagyja a gyönyörű szép lányát, a papagájára bízva, hogy vigyázzon rá. A lány meg elvágyódik persze, nincs otthon a papa, üres a ház, jó lenne ide-oda menni, de a papagáj feladata, hogy otthon tartsa, ezért eleinte szép, majd egyre

³⁹ Dresch Mihály (1955) dzsessz-szaxofonos.

⁴⁰ Grensó István (1956) dzsessz-szaxofonos.

⁴¹ Szabados György (1939–2011) zeneszerző, zongoraművész, gondolkodó.

⁴² Binder Károly (1956) zongorista, zeneszerző.

⁴³ Borbély Mihály (1956) népzeneész, szaxofonos.

izgatóbb történetekkel csábítja az otthonmaradásra és ringatja álomba, illetve azzal riogatja, hogyha kimegy az utcára, akkor szablyság útonállók fognak leleskelni rá...

Papp Máté:

A Makám Kolindából alakult Makám zenekar viszont ki mert menni az utcára. Zenélni, 1989-ben.

Krulik Zoltán:

A Zolnay Pál-féle *Utcazenészek* című filmre gondolsz. A Makám és Kolindával több – főleg irodalmi témájú – tévéfilmben dolgoztunk együtt Zolnayval. Láttuk külföldön, hogy profi zenészek is kiállnak és játszanak az utcán, sikk volt akkoriban az ilyesmi. Mi is kiálltunk, de jött a rendőrség, engedélyt kellett kérni (akkor még fizetni nem kellett érte). Itthon is elkezdtünk utcazenélni, többször elzavartak a rendőrök, de találtunk egy-két jó helyet. A Váci utcában játszottunk, amikor Zolnay Pali elsétált előttünk, megtetszett neki ez az utcazenész dolog és azonnal filmbe álmodta. Ilyen szocioreportszerű film készült, eljött a családjainkhoz is a stáb, meg kivittek az Ecseri piacra, a Tangóra, csupa extrém helyre hurcolt minket, persze élveztük. Egy csomó mindent kivágott, például az sem került bele a végleges verzióba, amikor az esztergomi vonalon felültet minket egy nyitott szerelvénnyel a platójára, és ott, a rohanó vonaton kell muzsikálnunk. Viszont maradt bent egy-két igazán megrázó képsor: a Fény utcai piacon például Szőke Szabival, a zenekar gadulkásával játszunk a *Panaszfal* című darabomat, és Zolnay közben egy idős asszonyt kameráz, akinek mély fájdalom ül az arcán... Évtizedek, évszázadok fájdalma, aminek akkor, 1986-ban különös, rejtjeles üzenete volt.

Papp Máté:

Valóban érezhető a filmben az a fajta kevésbé egzotikus, inkább keserű elvágódás, ami behallható a zenétekbe, és ami akár a korabeli bezártságérzetre is vonatkoztatható.

Krulik Zoltán:

Én is így érzem. Az elvágódás benne volt ebben a zenében. Mi viszont nem szerettünk volna elmenni innen, minden nehézség ellenére sem. Az *Utcazenészeket* főműsoridőben játszották a Magyar Televízióban, ami akkoriban sokat jelentett, országos ismertségre tettünk szert, már mint Makám, mert közben szétvált a Makám és Kolinda, volt két markáns akarat, két zenei irány a zenekarban – Péteré és az enyém –, így békében elváltak útjaink.

Papp Máté:

Később a Makám is átalakult. Mi volt ennek az oka?

Krulik Zoltán:

A nyolcvanas évek elején megalakult az Amadinda⁴⁴ és a 180-as Csoport⁴⁵ is, ők a repetitív, vagy más néven minimál zene követői voltak, naprakészen hozták Magyarországra Steve Reich⁴⁶ és Rzewski⁴⁷ darbjait. Nagy hatással volt rám ez a kortárs zene és elkezdtem az indiai és balkán metrikus struktúrákat variálni hasonlóan repetitív módon. Ez megosztotta zenekart, mert valaki rajongott ezekért, valaki kevésbé. Nagyon nehéz darabok voltak, rengeteget próbáltunk az Akácfa utca 32-ben található Jókai Művelődési Házban, naponta négy-öt órát. De néhányan inkább a melodikus, improvizatívabb számaimat szerették,

⁴⁴ Az 1984-ben alakult Amadinda ütőegyüttes (többek között) a külföldi repetitív zene hazai meghonosítója.

⁴⁵ Az 1979-ben alakult 180-as Csoport kísérleti szabadcsapat. Két vezéralakja Melis László és Szemző Tibor.

⁴⁶ Steve Reich (1936) amerikai zeneszerző, a repetitív zene kulcsfigurája.

⁴⁷ Frederic Rzewski (1938) amerikai zeneszerző és zongoravirtuóz.

ezek pedig megírt darabok voltak. Rettenetes feszültséget keltettek ezek a hoketáló, makacsul ismétlődő, monoton darabok a koncerteken, komoly erőteret hoztak létre köztünk és a közönség között. Jó hely volt amúgy a Jókai, itt próbált a Bihari Táncegyüttes Foltin Jolánnal, de itt volt a Studio K Színház Fodor Tamással, Gál Erzsivel, Székely B. Miklóssal és a Rock Színház tagjai is valamikor betoppantak.

A kilencvenes években aztán minden felrobbant. Többek között azért, mert akiben erősebb a szerzői véna, az egy idő után elkezd dolgozni. Szétfröccsentünk. Addig mintha angyal szállt volna felettünk. De idejük van a dolgoknak. Van úgy, hogy elfogynak, megmerevednek a kapcsolatok, vagy erodálódnak, de van úgy, hogy fellobbannak.

Papp Máté:

Ekkor következett a Makám máig tartó vokális korszaka, hogy történt ez a váltás?

Krulik Zoltán:

Ebbe úgy csöppentem bele, hogy egy német producer megkeresett és tulajdonképpen megrendelt tőlem egy lemezt Lovász Irén énekesnőnek. Csapongó volt ez a kapcsolat, mert már aláírás előtt volt a szerződés, amikor a menedzser előállt, hogy először csináljunk egy német turnét, aztán vegyük föl a lemezt, aminek a munkálatait addigra már elkezdtük. Én pedig először a lemezt szerettem volna elkészíteni és aztán turnézni. Nem emlékszem már, milyen szempontjaim lehettek, de azt tudom, hogy ebbe akkor nem voltam hajlandó belemenni. Viszont ebből született a *Skanzen* című Makám-CD, az első vokális lemezünk, amit végül a Fonó Records adott ki. Ezután jött a *9 Colinda* és a *Szindbád*. Az utána következő anyagot, az *Anzixot* a World Music Charts az első tizenöt százalékban jegyezte ezer lemez közül. Ezen már Palya Bea és Szalóki Ági, valamint Bognár Szilvia énekeltek, aki az *Almanach* szólistája is, és már a *Skanzenen* is közreműködött. Az *Ákom Bákomp* pedig Lázár Erikával készült. Tíz éve pedig egy fiatal csapattal játszom. Mindenki nagyon karakteres, önálló egyéniség, erős szálak tartanak össze minket. Korzenszky Klári énekel, Kuczera Barbara hegedül, Eredics Dávid fúvós hangszereken játszik, Boros Attila basszusgitáron, Keönch Laci a dobos.

Papp Máté:

Úgy tűnik, hogy egy adott korszak vagy zenei anyag koncepciója is fontos neked, gondolkodok itt a tematikus lemezekre, amik – látszólag legalábbis – nagyon tudatosan vannak felépítve.

Krulik Zoltán:

Sok mindent előre eltervezetten csinállok, de hagyom ugyanakkor magam néha sodortatni is, hogy képlékeny maradjon az egész. Holnap stúdióba vonulunk és van egy csomó dolog, amit nem döntöttem még el, de majd ott alakul, kiforrja magát. Szóval szeretem azt is, ha a pillanat hevületében kristályosodik ki valami.

Papp Máté:

Mennyiben változott a közönség összetétele időközben? Tudták követni a váltásokat?

Krulik Zoltán:

Ezzel az úgynevezett vokális váltással jóval nagyobb lett a Makám közönségbázisa, és persze voltak, akik elmentek, mondván, hogy „ez már nem az a hagyomány”. Dehogynem: ugyanazokból a forrásokból táplálkozik, csak a forma módosult, van benne énekhang és nem tízperces egy szám, hanem öt. Ahogy készültek a lemezek sorban – már a huszadiknál tartunk –, lassan a régi rajongók is visszacsorogtak.

Papp Máté:

A vokális korszaktól kezdve te írod a Makám dalszövegeit is, ez miféle munkafolyamatot követel meg?

Krulik Zoltán:

Az első saját szövegű anyag a *9 Colinda* volt. Amolyan áthallások ezek a dalok. A középkortól kezdve a 18–19. század szakrális, templomi énekeit tanulmányoztam akkoriban. Ilyenkor megfürdök ezekben a világokban, átítatódok velük. Versgyűjteményeket bújtam, hónapokig lapozgattam, olvastam a Bibliát különféle fordításokban, mert volt bennem egy vágy, hogy archaikus nyelven szólaljon meg ez a lemez, a népi imádságok tónusát beemelve a hangulatba és a szövegvilágba. Egy olyan van köztük, ami családi emlékeket idéz, a *Hajda szélben*, a többi „kvázi népdal”.

Papp Máté:

A gyerekdalok, illetve műsorok hogyan jöttek? Manapság sokan próbálnak efelé a műfaj felé nyitni, és érdekes módon kevésbé minőségi produkciók is nagy népszerűségnek örvendenek.

Krulik Zoltán:

Szintén egy meghívás alapján indultam el a gyerek-vonalon. A Fonó⁴⁸ kért föl, hogy írjak egy gyereklemezt, amit először határozottan elutasítottam, mígnem az akkori direktor bölcsen azt tanácsolta, hogy aludjak rá még egy párat. Hazavittem hát a Fonó lemezboltjában akkor fellelhető összes gyereklemezt és behallgattam mindegyikbe. Több igényes, ihletett munkát találtam, de néhány elborzasztott... A régi alma materbe, Pannonhalmára utaztam, és ott írtam meg a *Szindbád*-lemezt anyagát. Sokan, máig ezt szeretik a legjobban, pedig megszületett azóta az *Ákom Bákó* és a *Csillagváró* is.

Papp Máté:

Ezek szerint a felkérések meghatározók voltak számadra.

Krulik Zoltán:

Egy felkérés kétségtelenül inspiráló. De azt hiszem, a legtöbb művész szinte folyamatosan alkot, jegyzetel, töredékeket, sorokat, szavakat jegyez föl, persze, hangokat, hangulatokat szintúgy gyűjtöget. Ezekből sokszor szinte magától kezd összeállni az anyag. De engem a „véletlenek” is terelgetnek, amiket egyre inkább nem véletlenszerű történéseknek tudok be. Rengeteg kottakezdemény, verssor, szövegcsíra van a tarsolyomban, amik időről időre elkezdnek gyülekezni, mint a fizikaórai kísérletben, amikor egy mágneset teszel az asztal alá és az láthatatlanul összerántja, rendezi az alaktalan, véletlenszerűen kiszórt vasport.

Papp Máté:

A viszonylag újkeletű, Robinzon Kruzo nevezetű formációd dalköltészete mintha visszahozta volna a Cseh Tamás-féle előadásmódot, a „városi népzene” hangulatát. Ez is a véletlen műve?

Krulik Zoltán:

Hiszed vagy nem, ez is egy felkérés eredménye: a Hagyományok Háza igazgatója kért fel egy önálló dalest megtartására, s kaptam rá fél évet, hogy elkészüljek a műsorral. A

⁴⁸ A Fonó Budai Táncház a hazai nép- és dzsesszzenei élet egyik központja, koncerthelyszíne. Krulik Zoltán az alapítástól kezdve tizenöt éven át volt a ház művészeti vezetője.

nyarakat a Balaton-felvidéken, Káptalantótiban töltöm, egy százhatvan éves parasztházban. Itt születtek a Robinzon Kruzo-dalok is. A hely szelleme sokat segített, no meg a kéknyelű közelsége. Cseh Tamáshoz is erősen kötődnek egyébként ezek a számok, az egyik kifejezetten neki íródott, ő a hegy túloldalán töltötte a nyarait.

Papp Máté:

Mennyire volt nehéz elsajátítanod ezt az újfajta egyszálgitáros-énekes szerepet?

Krulik Zoltán:

Még mindig nehéz, de nagyon élvezem, már az első koncert is rendkívüli élmény volt. Meg kellett tanulnom egy olyan helyzetet, jelenlétet, amit előtte nem ismertem. Amióta az eszemet tudom, a rendezői balján állok a színpadnak. Sok fellépés kellett hozzá, hogy beleszokjak ebbe a „más-állapotba” a színpad közepén, nem kamarazenészként vagy kísérőként, hanem a frontvonalban, középen, egyedül.

Papp Máté:

Mit gondolsz, a Makám-jelenség mennyire vezethető vissza egyfajta spirituális közösség szellemképéhez, mi a titka annak a bensőséges viszonynak, amivel a közönség kötődik ezekhez a dalokhoz?

Krulik Zoltán:

Úgy gondolom, hogy a mennyek országába sokféle út vezet, és én minden utat tisztellek, ami nem pusztít, ami a békességet keresi, s a magam módján próbálom gyakorolni a világban ezt a lelkületet, őseim hite nyomán. (Meotisz mocsarai pedig valahol ott, Perzsia közelében vannak, ahová űzték eleink a Csodaszarvast...) Azok a perzsa és arab muzsikuskok, akik a gyönyörű makám dallamokat írták, vagy játsszák, úgy hiszem, ugyanígy gondolkodnak. Ha pedig elkezdesz a zenéhez egy kicsit is közelebb férközni, akkor arra eszmélsz rá, hogy az igazán jó muzsikából mindig spiritualitás árad, még ami – úgymond – világi céllal készült, abból is átszüremlik. A jó zene szent.